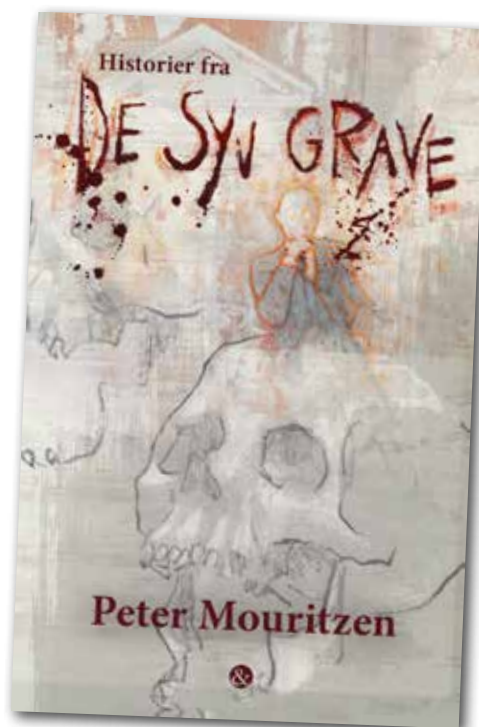

LÆRERVEJLEDNING TIL PETER MOURITZEN: *HISTORIER FRA DE SYV GRAVE*

Udgivet af Jensen & Dalgaard 2016

Udarbejdet af Ingelise Moos

Peter Mouritzen

At arbejde med Peter Mouritzens ungdomsroman *Historier fra De syv grave* giver gode muligheder for at fordybe sig i gysergenren, forfatterskabet, de metaplaner og det sprog, der optager Mouritzen som forfatter. Han skriver historier, og hans romaner handler om at skrive historier.

Peter Mouritzen har i mange år skrevet gysere til børn og unge (og voksne). Han hævder at gyseren har eksistentiel betydning for børns udvikling. Han mener også, at netop børn har et umiddelbart forhold til sproget, og han har gang på gang udfordret læserne og lærerne ved at skrive på tværs af gængs børnelitteratur.

Forfatterens kamp

Historier fra De syv grave er en slags fortsættelse af *Den sidste dør* fra 2006, altså en fortsættelse af en bog, udkommet for 10 år siden. Peter Mouritzen slutter denne bog med ordene: "Bare vi nu ikke dukker op på en kirkegård ved midnatstid!"

Og det er jo lige præcis, hvad der sker nu. I *Historier fra De syv grave* henviser han selv til piger, der dukker op i hans tidligere historier: den døde pige i klassen (*Dødningsdukken – en spøgelseshistorie*, 1993), som han redder fra døden, og som bliver hans muse, og pigen Liva i *Den sidste dør – historien om den hemmelige digter*, som redder digter Blås forfatterskab. Alle tre bøger har som tilbagevendende tema, at forfatteren er i en mere eller mindre udtalt skrivekrise, som han kun kan komme ud af ved at få en hjælper. I denne ro-

man tør han først til allersidst give den pige, der redder ham, navn: Liv. Og præcis ved at indlemme hende i historien får hun ikke bare navnet Liv, men får, ja netop, *liv*.

Men som forfatteren har fået og givet liv, har han til gengæld også været tæt på døden. Da pigen Liva fra *Den sidste dør* vil i lære som digter, siger digter Blå til hende:

At digte er for farligt. Bliv astronaut i stedet. Det ydre rum er mere sikkert end det indre univers. (s. 33)

I *Historier fra De syv grave* er det kirkegården ved midnatstid, der er dette farlige sted. Her kan man fortabes, eller man kan redde sig som digter.

Historier fra De syv grave

Romanen handler om en forfatter (der i denne roman er fortælleren i 1. person, altså en jeg-fortæller, som ovenikøbet ikke er helt pålidelig), der tager til Lissabon for at slappe af, men i virkeligheden flygter han fra at have mistet lysten og evnen til at skrive. Han opfinder og genfinder pigen (Liv), som insisterer på at få ham i gang med at skrive; ja, endog *genopfinder*, for hun er en karakter, han tidligere lavede til en bog, men kasserede – og nu nærmest stalker hun ham og insisterer på at være med. Hun foreslår, at han skal bruge sit arkiv. Arkivet er alle de historier og erindringer, som ligger i den hukommelse, som han påstår, er et bibliotek med lange gange og bogreoler. Her gemmer hans mange gysere sig, og de har efterhånden fået selvstændige liv som bogdjevle, der slås indbyrdes og laver ravage i hans arkiv.

Han mener selv, at der er et fantom, som har gemt sig i hans arkiv; et lille barn, der løber rundt på lette fødder.

Pigen, som jo er en person han selv har fundet på, fører ham ind i De dødes by på kirkegården Cemiterio dos Prazeres i Lissabon. Kirkegården er bygget som en by. (På internettet kan man finde billeder af kirkegården under 'cemiterio dos prazeres'). Pigen provokerer og udfordrer ham og får ham lokket med ind bag den 2. låge på kirkegården. Her bevæger hun og forfatteren sig ind i et magisk univers, hvor virkelighed og fantasi ophæves. Men det er samtidig et farligt sted, hvor de døde bliver levende.

Forfatteren er parat til at følge med de døde ind i husene trods pigens advarsler. Han er ved at dø, men reddes i sidste øjeblik af pigen. Han har udstyret hende med en rød rygsæk, som både gør hende let at genkende, og som nu viser sig at indeholde knaldrøde vinger. Hun kan endelig kalde sig Liv og kan forlade ham ved hjælp af vingerne. "Jeg dør for dig" og "Skriv, så gi'r du os liv", siger hun til ham. Sammen med det lille barn på lette fødder, som har rumsteret i hans arkiv som fantomet, Smidt-væk hedder han her, hvor han er blevet Livs lillebror, forsvinder hun ud af historien. Tilbage er forfatteren som nu skal i gang med at skrive:

Jeg traf dem i Lissabon. Liv og hendes lillebror. Det var heldigt for mig. For jeg havde brug for dem. Det var i oktober, husker jeg. Den måned hvor Døden sliber sin kniv... (s. 91)

Han sætter både livet som person (måske en blodprop i hjertet) og som forfatter (skriveblokeringen) på spil, men vinder over Døden ved hjælp af børnene, som får ham til at tage sit arkiv alvorligt.

Fortælleteknikken

PM bevæger sig på flere planer i sin roman. Der er den helt konkrete rejse til Lissabon med vandreture gennem byen med de mange snørklede gader og besøget på Cemiteriet. Han hører Fado-musik og drikker portvin. Men hele tiden ligger der en anden virkelighed og lurer. Sporvogn 28, som er en berømt sporvogn i Lissabon, forvandler sig til sporvogn Zone K, koma-sporvognen, som kører til endestationen, dvs. til De dødes by, Cemiterio dos Prazeres. Portvinen i baren serveres som *All saint's port - Wake up dead*. Han møder forfatteren Fernando Pessoa (1888-1935), der går lige durk igennem ham. Vi får som læsere på denne måde mange forvarsler om, at der er andet på færde, end det der umiddelbart virker tilforladeligt.

Pigen, som forfølger ham, hans stalker, er også hende, der får ham i gang med historierne igen. Han fortæller i begyndelsen af romanen om tre andre forfattere, som det gik galt for: forfatteren i brønden, forfatteren i den tomme by og forfatteren som lagde hovedet i et løvegab. Alle tre gik det galt for, og han fortæller om sit eget forfatterskab og sit arkiv:

Man skal ikke gå langt ind i gangsystemet med arkivskabe, før der er mørkt. Og uhyggeligt. Det er som at gå ind på en kirkegård ved nattetide. Der er skygger, og skabene ligner gravstene. (s. 11)

Rejsemotivet

Der er både tale om en ydre rejse til Lissabon og en indre rejse til indsigt i, hvad historier kan bruges til og hvordan skrivelysten kan komme tilbage. Det gælder både for forfatteren/fortælleren og for pigen Liv. Hun bliver færdig som muse for ham og kan stige til vejrs på sine blodrøde vinger, og lillebroren Smidt-væk har åbnet arkivet for ham, så der er noget at skrive om.

Overgangen

Et vigtigt gyservendepunkt er overgangen mellem virkelighedens realitet og fantasiens rum (det overnaturlige, det magiske).

Der forekommer mange forskellige rum i romanen. Den fiktive pige bliver anbragt i et rum, forfatteren bevæger sig i flere rum, bor på et værelse, spærres inde i en celle, går ind i huse, besøger forskellige rum i Lissabon osv. Alle steder skal han gennem døre eller låger, som symbolsk åbner til andre rum.

Lågen skreg, da vi åbnede den, det gav hvin i mit skelet, det lød som et forpint skrig fra en sjæl i helvede, men måske var det bare fordi hængslerne var rustne. Som regel er der en naturlig forklaring.

Månen skinnede med et skummelt grin. (s. 59)

Fortælleren, som jo her er forfatterjeget, tror han kan holde uhyggen ude, men hans brug af personifikationer røber ham. Der er ingen naturlig forklaring, når grænsen mellem virkelighed og fantasi er overskredet.

Han tror at de mange realtidsture rundt i byen kan holde hans fantasi på plads, men der er ingen vej tilbage for ham. Han må følge pigen ind i grænselandet mellem liv og død. Dette fortælleknep er typisk og klassisk Peter Mouritzen: Han skriver en gyser, samtidig med at han fortæller hvordan en gyser bliver til.

Sprog, ironi og humor

”Der er historier alle vegne,” siger han til pigen og sender hende ud på de rejser, han selv har foretaget. Men han erkender samtidig som forfatter, at andre ikke kan rejse hans rejser. Han ironiserer over sin egen forfatterrolle med at fortælle historier, men ved godt, at der er historier alle vegne. Disse historier dukker i bogen op som syv historier, der står skrevet på de syv gravstene. De er mere eller mindre færdige, fungerer som en slags plot eller grundhistorier, og får hans skrivelyst tilbage: Han når til selvindsigt i løbet af de syv historier.

Forfatteren leger med sproget: ”Vindelspæv” for ”spindelvæv” (s. 34).” Murværket var gråt og furet som en menneskehjerne”. Arkivet er støvet – man kan blive til støv/dø. Han leger med brugen af faste vendinger og ord-sprog, som bliver enten helt konkrete eller vendt på hovedet. Fx ”tage benene på nakken og rende alt hvad remmer og tøj kan holde”, ”vi sprang for livet”, ”være sure sild værd”. I historien om Monsterbølgen (den sidste af de syv historier) fungerer de faste vendinger som en slags sproglige ankre til virkeligheden, fordi han og børnene i fantasiens verden er i reel livsfare (s. 82). Forfatteren er ved at dø. Døden stiller op til samtale, og pigen siger ”du må ikke sove ind”, som jo er en omskrivning af ”du må ikke dø”. Men de klarer den. Forfatteren får både skrivelysten og livet tilbage med hjælp fra sine to fiktive, selvopfundne personer.

De syv historier fra hjerneboksen

”Det er nu synd, at disse historier skal ligge begravede her,” siger drengen Smidt-væk. Historierne bliver hentet frem af forfatterens store arkiv. De har referencer til Peter Mouritzens forfatterskab, hans bagkatalog, og fra hans optagethed af klassiske uhyggelige romaner og film. Fx har historien om Den forsvundne kat referencer til Sherlock Holmes romanen *Baskervilles Hund* af Conan Doyle og til Stevensons *Dr. Jekyll og mr. Hyde*. Han har selv skrevet ungdomsromaner med reference til Stevensons roman fx *Djævel og gentleman* og *Bumsen og drømmepigen*. Alle historierne fra gravene kan blive foldet ud til noveller eller romaner. De er grundplot til at skrive og digte videre på.

Gyseren

PM benytter sig af de klassiske gyserelementer, som han selv har opstillet i sin bog *Den dobbelte Kobra* (1997). De fire hjørnesteene i en gyser er:

- uhygge,
- mystik,
- spænding og
- overraskelser.

Han skriver en gyser, samtidig med at han bruger gyseren til at blive klogere på sig selv og sin egen skriveproces. Romanen bliver uhyggelig: den foregår på en kirkegård allehelgensnat (Halloween) omkring midnatstid, hvor de døde bliver levende og lokker folk til sig, fx den gamle kvinde, som viser sig at være en brilleslange. Mystikken breder sig gennem mødet med pigen, de mærkelige varsler i Lissabon, Fado-sangens stemning og turen med den spøgelsesagtige sporvogn, Zone K.

Romanen er elementært spændende med indlagte forhalningsteknikker i form af andre spændende historier. Jordskælvet i Lissabon i 1755 er både et forvarsel og en advarsel om, hvad der skal ske. Historien om Fru Jørgensen fortælles både fra det barnligt naive perspektiv, som var forfatterens, da begivenhederne fandt sted og fra den voksne forfatters senere erkendelse. Hun bliver først et offer, da den voksne forfatter forstår tingenes sammenhæng. Først i dette perspektiv ”slår historien gnister”, som pigen formulerer det. Og gnist skal der til. Den må han ikke tabe.

Også den dramatiske forside med kraniet og de blodrøde bogstaver signalerer gyser. Også vignetterne med dødningehovedet, der markerer skiftende afsnit, understreger genren.

Døre og låger, vignetter

Når man overskrider grænsen mellem realitet og fantasi, bevæger man sig fra en virkelighed til en anden. Det sker som i mange fantasygenrer gennem en dør. I romanen *Den sidste dør*, vil pigen åbne alle syv døre i Hertug Blåskægs slot, kun hvis hun åbner den sidste dør, dør hun. Man åbner en dør, en låge eller går gennem en port. Det er klassiske virkemidler i den fantastiske genre. Peter Mouritzen har skrevet en del noveller og romaner i denne genre fx *Monstermail*, *Huset med de syltede hjerter*, *Muskler* (fx novellerne *Manden med riven* og *Tolv minutter i tolv*), *Danser med djævla* og *Det usynlige*. Ævlehovedet og billedbogen *Prop*.

OPGAVEFORSLAG

Litteraturarbejde med *Historier fra De syv grave* en roman af Peter Mouritzen

Læs romanen højt.

Enten kan læreren gøre det, eller I kan skiftes til at læse et afsnit op.

I skal ikke kommentere undervejs.

Spørgsmål

Gyser

Hvornår gik det op for jer at romanen var en gyser?

Find eksempler på overgange fra virkelighed til fantasi.

Gysertræk

Hjørnestene i gyseren:

- uhygge,
- mystik,
- spænding,
- overraskelser.

Find eksempler på de fire hjørnestene i romanen.

Er I enige om de eksempler, I har fundet? Er der overlap?

Sproget

Vælg et af de overraskende steder (fjerde gyser-hjørnesten, jf. ovenfor). Vælg hver især en god sætning fra dette sted i bogen. Læs sætningen op på skift.

Det gør ikke noget at nogle af sætningerne er de samme.

Kom I rundt i hele romanen?

De syv historier

Hvilken historie kunne I hver især bedst lide?

Begrund jeres valg (plottet, spændingen, det overraskende osv...?)

Novelle

Skriv/digt selv en kort novelle over det plot, der er givet i historien.

Læseteater

Fordel de syv historier mellem grupper, lav replikker i historien.

Optræd med jeres læseteater for klassen.

En elev læser op og agerer fortæller. De andre læser på skift replikkerne dramatisk op. Der må gerne digtes videre på historien.

Musik

Vælg musik til en af historierne. I kan evt. bruge musikken i forbindelse med læseteateret.

Diskussion, fortolkning og perspektivering

- Hvorfor går det galt for de tre forfattere i begyndelsen af romanen?
- Hvad synes I, der er galt med forfatteren i romanen?
- Fernando Pessoa (1888-1935) fik kun udgivet én digtsamling, mens han levede, men havde 27.000 manuskripter liggende uudgivne. Hvorfor betyder det mon så meget for forfatteren?
- Har I læst andre af Peter Mouritzens romaner eller noveller, evt. hans billedbøger?